

TBMM 27. DÖNEM KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Doktorant Göktuğ ŞEKER¹

ÖZ

Siyasi elitler, dünyadaki tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kararların alınmasında önemli bir yerde bulunmaktadır. Siyasi elit grubunun içindeki en önemli aktörlerden birisi de şüphesiz milletvekilleridir. Bu araştırmada amaç milletvekillerinin sosyolojik olarak nasıl profile sahip olduğunu ortaya koymaktır. Yapılan araştırmada Türkiye’de elit olarak gruplandıracağımız milletvekilleri arasından 27. dönemde parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin, kadın milletvekilleri yaş, eğitim, aldıkları eğitimin türü, doğum yerleri, aday oldukları şehir ile doğdukları il arasındaki ilişki, coğrafi bölgelere göre partilerin kadın milletvekili yoğunluğu ve medeni durumları gibi birbirinden farklı yedi başlıkta sosyolojik olarak incelenmiştir. Bu dönemde parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin kadın milletvekili sayısı toplam yüzdür. Yüz milletvekilinin %54 iktidar partisinden, %17’si ana muhalefet partisinden %23’ü Halkların Demokratik Partisi’nden %4’ü Milliyetçi Hareket Partisi’nden ve %2’si ise İyi Parti’nin grubundandır. Meclisin 27. dönem kadın milletvekillerinin genel profili hukuk fakültesi mezunu, genç milletvekillerinin sayısının az olduğu, eğitim seviyesi olarak lisans ve üstü eğitime sahip ve evli kişilerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Siyasi Parti

SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE 27TH PERIOD WOMEN MEP’s OF THE TURKISH GRAND NATIONAL ASSEMBLY

ABSTRACT

Political elites have an important place in making decisions in Turkey as well as in all countries in the world. One of the most important actors in the political elite is undoubtedly the deputies. The aim of this research is to reveal how the deputies have a sociological profile. In the research, among the deputies that we will group as elite in Turkey, the female deputies of the political parties that have a group in the parliament in the 27th term, age, education, type of education, place of birth, the relationship between the city they are a candidate for and the city where they were born, the density of women deputies of the parties according to geographical regions and the marital status. It has been examined sociologically under seven different titles such as In this period, the total number of female deputies of political parties with groups in the parliament is one hundred. Of the 100 deputies, 54% are from the ruling party, 17% from the main opposition party, 23% from the Peoples' Democratic Party, 4% from the Nationalist Movement Party and 2% from the Good Party. The general

---

¹Doktorant, İnönü Üniversitesi, gseker1903@gmail.com, (ORCID: 0000-0003-1798-5240)

profile of the 27th term female deputies of the Assembly consists of law faculty graduates, the number of young deputies is low, the level of education is undergraduate and higher, and they are married.

Keywords: Women Deputies, Turkish Grand National Assembly, Political Party

GİRİŞ

Toplumun içindeki elit olarak adlandırılan gruplar, ülkedeki kararların alınmasında etki sahibi olan, alacakları kararlarla halkı yönlendirebilen bu sebeple de toplum açısından mühim bir yerde duran kimselerdir. Siyasetin içerisindeki elitler ise ülke içindeki en faal yönetici grup arasındadır. Siyasi elitlerden birisi olan milletvekilleri de yönetici elitlerin Türkiye bağlamında en önemli aktörlerindedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi de milletin temsil edilmesinin somut bir yeri olan, siyasi tarihimizle birlikte oluşmuş olan demokrasinin merkezi kurumudur. Bu araştırma kapsamında Türkiye’de 2018 genel seçimleriyle birlikte milletvekili seçilen 27. Dönemde parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin kadın milletvekillerinin toplum içindeki özelliklerinin sosyolojik açıdan tahlil edilmesi amaçlanmaktadır. Amaca ulaşmak için de kadın milletvekillerinin yaş grupları, memleketleri, medeni durumları, eğitim seviyesi, eğitim türü, milletvekillerinin coğrafi bölgelere göre yoğunluğu, milletvekillerinin aday olduğu yer ile doğum yeri gibi göstergeler temelinde araştırma yapılmıştır. Araştırma yönetici elitler grubunda olan milletvekillerinin çeşitli özellikleriyle değerlendirilmesi ve milleti yöneten kişilerin hangi niteliklere sahip olduğunu göstermesi bakımından önem arz etmektedir ayrıca siyasi partilerin milletvekillerinin arasında profil olarak ne gibi farklılık ve benzerliklerin olduğunu göstermesi bakımından ve genel olarak da Türkiye Cumhuriyeti’ni yönetenler hakkında bilgi vereceğinden dolayı da önemlidir. Bu araştırma betimleyici sosyolojik bir yaklaşımla ele alınmış bir araştırmadır. Betimleyici bir bakış açısından yola çıkılarak ele alınmış bir araştırma olması sebebiyle yapısal işlevselci bir yaklaşım tercih edilmiştir. Araştırmanın temel bilgi kaynağını Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kaynakları oluşturmaktadır bununla beraber ikincil kaynak olarak da bu konularda basılmış kitaplar, makaleler, internet kaynaklarından yararlanılmıştır. Mod, Medyan ve aritmetik ortalama gibi analiz yöntemleri de kullanılmıştır. Bu araştırmada hipotez yerine, araştırma soruları üzerinde durulacak ve bu sorulara yanıt bulunacaktır. Parlamentoda görev yapan kadın milletvekilleri genel olarak hangi yaş grubundadır, gençler hangi oranda parlamento da milletvekilidir, hangi eğitim seviyesine sahiptir, genellikle Türkiye’nin hangi bölgesinde doğmuştur, siyasi partiler arasında karşılaştırmalı olarak yapılacak incelemede partiler arasında profil farkı var mıdır, siyaset bilimi alanında eğitim almış kişilerin parlamentoda temsil alanı ne orandadır, siyasi partiler özelinde bazı niteliklere sahip kişilerin milletvekili olabilme potansiyeli daha mı fazladır ve milletvekilleri genel olarak kendi doğdukları yerlerden mi yoksa farklı bölgelerden mi aday gösterilmiş şeklindeki araştırma soruları etrafında bu araştırma şekillenmiştir. Araştırma üç ayrı başlık altında ele alınmıştır. İlk kısımda Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde 27. dönem itibarıyla grubu bulunan siyasi partilerin

tarihsel sürecine yer verilmiştir, ikinci kısımda ise siyaset sosyolojisindeki elit kuramlar alt başlığa ayrılarak incelenmiştir, çalışmanın ana temasını oluşturan üçüncü kısımda ise kadın milletvekillerinin sosyolojik analizi yapılmıştır.

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında ele alacağımız siyasi partilerin genel özellikleri tarihsel süreçleri hakkında bilgi verilecektir.

1.1. 27. Dönemde Parlamentoda Grubu Bulunan Siyasi Partiler Hakkında

1.1.1. Cumhuriyet Halk Partisi

Tarihsel kökeni Sivas Kongresi'ne kadar uzanan bu parti, Atatürk liderliğinde 1923 senesinde ilk olarak Halk Fırkası ismiyle siyasi hayata girmiş ardından 1924 senesinde Cumhuriyet Halk Fırkası ve 1935 senesinde yapılmış olan partinin üçüncü kurultayında da partinin adı Cumhuriyet Halk Partisi olarak değiştirilmiştir. 1927 senesinde partinin dört ana teması belirlenmiştir. Bunlar; laiklik, milliyetçilik, cumhuriyetçilik ve halkçılıktır sonraki süreçte ise devrimcilik ve devletçilik olarak iki ilke daha eklenmiştir. Partinin günümüzdeki logosu olan altı okun her biri bu ilkelerden birisini temsil etmektedir. İlk genel başkan olarak Atatürk seçilmiştir. 1938 senesinde Atatürk'ün ölümünün ardından kurultay yapılmıştır ve İsmet İnönü genel başkan olmuştur. 1945 senesiyle beraber tek parti döneminin artık devam ettirilemeyeceği kanısına varılmıştır. Bu sebeple İsmet İnönü, hükümet cephesinde oluşan olumsuz imajı ortadan kaldırmak II. Dünya Savaşı'nı kazanan devletlerin yaptıkları eleştirilere cevap vermek için Türkiye'de ki siyaset anlayışını değiştirme yoluna gitmiştir. Muhalefet partilerinin kurulmasına izin vermiştir (Karpat, 2015: 67). 1950'lere gelindiğinde ise Cumhuriyet Halk Partisi muhalefet konumunda yer almıştır. 1960 döneminde ise ülkemizde yaşanan modernleşme ile beraber göçlerin olması, artan kentleşme ve sanayide ilerleme gibi durumların artışıyla Cumhuriyet Halk Partisi siyasi yelpazenin solunda yer almıştır. Bu sol anlayışı aşırı sol değildir ortanın solu olarak görülmektedir. 1970'li senelerde ise görüşlerini demokratik sol olarak belirlemiştir. 1980 Darbesinin ardından kapatılan siyasi partilerin arasında Cumhuriyet Halk Partisi de yer almıştır. 1992 senesinde tekrardan siyasi hayata geri dönüş yapmıştır. Parti bu süreçte aynı isim ve logo ile siyasi arenaya katılmış ve genel başkan olarak da Deniz Baykal Seçilmiştir.

1.1.2. Milliyetçi Hareket Partisi

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Fevzi Çakmak liderliğinde 1948 yılında kurulmuştur. Bu parti 1969 yılında kurulacak Milliyetçi Hareket Partisi'nin temeli oluşturduğu için önem arz etmektedir. Kurulduğu süreçten itibaren milliyetçi ve muhafazakar bir yapıda olan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi siyasi söylem olarak da popülist bir dile sahiptir (Bora ve Can, 2009). Osman Bölükbaşı'nın partiden ayrılmasıyla beraber güç kaybeden Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi artık Alparslan Türkeş ve beraberindekilerle birlikte yeni bir hal almaya başlamıştır. 1967 yılında

gerçekleştirilen parti kongresinde teşkilat mensupları, partinin yeni bir popülerlik yakalaması amacıyla adının ve logosunun değişikliğini talep etmişlerdir ama istekleri gerçekleşmemiştir. Milliyetçi Hareket Partisi 9 Şubat 1969 tarihinde kurulmuştur. Alparslan Türkeş'in genel başkan seçilmesiyle birlikte partide çeşitli konularda değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Partinin logosu değişerek üç hilalli bir logo kabul edilmiştir. Türkiye'de 1980 yılında yapılmış olan darbe ile birlikte siyasi hayatta kapsamlı değişiklikler meydana gelmiştir. Alparslan Türkeş darbenin ardından tutuklanmıştır bununla beraber de 1981 yılında Milliyetçi Hareket Partisi kapatılarak mal varlığı da hazineye bırakılmıştır (Ana Britannica, 2004: 109). Yeniden parti olma girişiminde bulunan Milliyetçi Hareket Partisi bu sefer darbeden üç yıl sonra partinin danışma meclisi üyesi Mehmet Pamak ve ekibi Muhafazakar Parti'yi kurmuştur. Darbe sürecinin etkilerinin devam etmesiyle beraber 1983 seçimlerinde partilerin büyük bir çoğunluğu veto edilmiştir bu partilerin arasında Muhafazakar Parti de yer almıştır (Ana Britannica, 2004: 108). Muhafazakar Parti'nin 1985 senesinde yapılan kongresinde partinin ismi değiştirilerek Milliyetçi Çalışma Partisi olmuştur ve partinin genel başkanı olarak da Ali Koç seçilmiştir. 1987 senesinde Milliyetçi Çalışma Partisi olağanüstü kongreye gitmiş ve partinin genel başkanlığına Abdülkerim Doğru, genel sekreterliğine de Devlet Bahçeli seçilmiştir (Cumhuriyet Ansiklopedisi 4, 2002). Siyasi yasakların kalkmasıyla birlikte önceki kongreden yaklaşık altı ay sonra 4 Ekim 1987'de parti tekrardan kongreye gidilmiş ve Alparslan Türkeş partinin genel başkanı seçilmiştir. 1993 senesinde yapılan kongrede partinin ismi tekrardan Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirilmiştir. Alparslan Türkeş'in 1997 senesinde ebediyete intikal etmesinin ardından tekrardan kongre yapılmış ve Devlet Bahçeli, Milliyetçi Hareket Partisi'nin genel başkanı seçilmiştir (Ana Britannica: 2004: 109). 18 Mart 2021 tarihinde yapılan kongreyle Devlet Bahçeli tekrardan genel başkan seçilmiştir. Milliyetçi Hareket Partisi siyasi faaliyetlerini Devlet Bahçeli liderliğinde devam ettirmektedir.

1.1.3. Adalet ve Kalkınma Partisi

1994 mahalli idareler seçimleriyle birlikte İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiş olan ve bu süreçte Siirt'te yaptığı konuşmadan ötürü hapse atılan Recep Tayyip Erdoğan, hapisten çıktıktan sonra Yenilikçiler Hareketi'nin öncü isimlerinden birisi olmuştur. Bu hareket iki ana eksenden ortaya çıkmaktadır. İlk olarak Milli Görüş'ün düşüncelerini devam ettirerek halkın teveccühünü kazanma diğeri de ilk hedefin gerçekleşmesi için uluslararası bir etki göstermektir. Fazilet Partisi'nin kapatılmasıyla birlikte Milli Görüş Hareketi yeniden parti kurma yoluna gitti ama Erdoğan ve arkadaşları bunu benimsemedi ve 2001 tarihinde Adalet ve Kalkınma Partisi'ni kurdu. Türkiye'de o süreçte yaşanan iktisadi kriz ve üçlü koalisyon gösterilen tepki seçmenleri Erdoğan'a yakınlaştırdı. Erdoğan milletvekili olmadığı için dönemin Cumhurbaşkanı Necdet Sezer hükümet kurma görevini Abdullah Gül'ü görevlendirdi ardından Siirt seçimleriyle Milletvekili olan Erdoğan tekrardan görevi devraldı sonuç olarak Adalet ve Kalkınma Partisi kurulduğu günden beri milletin iradesini arkasına

alarak iktidarı sürdürmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi Tüzüğü, tek millet, tek devlet, tek bayrak ve tek vatan anlayışı benimsenerek hazırlanmıştır. Muhafazakar ve liberal bir çizgide yol yürüten Adalen ve Kalkınma Partisi genel olarak politikalara bakış açısı eşitliği gözeten, yenilikleri önemseyen, iktisadi ve toplumsal problemlere karşı çözüm arayışında olan bir çizgidedir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 24 Mart 2021'de gerçekleştirilen yedinci olağan kongresinin sloganı inandığın yolda yürü olmuştur ve bu kongrede Recep Tayyip Erdoğan tekrardan partinin genel başkanı seçilmiştir.

1.1.4. Halkların Demokratik Partisi

Ülkemizde ilk defa eş başkanlık sistemiyle çalışan Demokratik Toplum Partisi 2005 senesinde kurulmuştur. 2007 yılında Yargıtay tarafından Demokratik Toplum Partisi'ne terör örgütü PKK'ya destek veriyor olması sebebiyle dava açılmıştır ve Anayasa Mahkemesi de parti hakkında kapatma kararı verilmiştir. Bununla beraber partinin üyelerine beş senelik süre zarfında başka bir siyasi parti içinde üye, kurucu, yönetici ve denetçi olamayacaklarını kararı da alınmıştır. Partinin kapatılma olanağı göz önünde bulundurularak 2008 senesinde kuruculuğunu Mustafa Ayzit'in yapmış olduğu Barış ve Demokrasi Partisi kurulmuştur. Barış ve Demokrasi Partisi'nin milletvekilleri Halkların Demokratik Partisi'nin 2013 yılında kurulmasıyla birlikte bu partiye geçmişlerdir. 2013 yılında kurulmuş olan partinin eş genel başkanlık görevlerine de Figen Yüksekdağ ve Selahaddin Demirtaş getirilmiştir. Halkların Demokratik Partisi tüzüğünde partinin bütün halkların içindeki sömürülen, ezilen ve kabul görmeyen trans kişileri, işçileri, gençleri, sanatçı ve aydın gibi tüm grupların üstündeki baskı ve ayrımı engellemek için bununla birlikte de halkın iktidarının demokratik bir şekilde olmasını savunmaktadır (<https://www.hdp.org.tr/tr/parti-tuzugu/10/>). Partinin logosunu ise gövdesi iki tane elden oluşmuş olan bu ellerin rengi mordur ve etrafında yeşil yaprakları olan bir ağaçtır. Bu parti kurulduktan sonra partinin çatısı altında Barış ve Demokrasi Partisi, Ezilenlerin Sosyalist Partisi mensupları da yer almıştır.

1.1.5. İyi Parti

2015 yılında yapılmış olan seçimlerin ikincisinde Milliyetçi Hareket Partisi'nin aldığı oy oranını başarısızlık olan gören milletvekillerinin bir kısmı partinin kongreye gitmesini talep etmiştir. Ardından 2016 senesinde yapılmış olan olağanüstü genel kurulunun iptal edilmesine ve alınmış olan kararların hepsinin yok hükmünde olduğuna yargı tarafından kanaat getirilmesinin akabinde, partinin disiplin kurulunun vermiş olduğu karar ile İyi Parti Genel Başkanı'nın da içinde bulunduğu bazı milletvekilleri ihraç edilmişlerdir. Bu süreçten sonra da partinin içindeki muhalif kişilerin bir kısmı yeni bir oluşum kurma yoluna gitmişlerdir. Meral Akşener'in liderliğinde, Milliyetçi Hareket Partisi'nden ihraç edilen Ümit Özdağ, Yusuf Halaçoğlu gibi isimlerinde bulunduğu iki yüz kurucu üye ile İyi Parti 25 Ekim 2017 tarihinde kurulmuştur. Bu kurucu üyelerin arasında genel olarak MHP geçmişine sahip kişiler çoğunlukta olsa da Refah Partisi, Demokratik Sol Parti ve Anavatan Partisi'nde de siyaset yapan kişiler ve daha önce siyasi olarak tecrübe sahibi olmayanlarda vardır. Parti'nin

kuruluş sloganı ‘‘Türkiye İyi Olacak’’ şeklindedir. Partinin adı kayı boyundan ilham alınarak yapılan bir benzetmeyle yazılmıştır. Logosunda ise mavi renkteki bir yüzeyin üstünde güneş bulunmaktadır ve bu güneşinde etrafa saçılan sekiz tane ışığı vardır. Parti’nin kuruluş hedefleri arasında da parlamenter sisteme geri dönüş, ülkemizi dünyadaki en iyi iktisadi koşullar sahip on ülke arasına yükseltmek, milli gelir oranını arttırmak ve işsizliği azaltmak gibi başlıklar vardır. Seçimlerin erken bir tarihte yapılması durumuna karşı ilk kongresini 2017 yılının Aralık ayında yapmıştır. İkinci kongresini de 20 Eylül 2020 tarihinde yapmıştır. Meral Akşener tekrardan genel başkan olarak seçilmiştir. Kurulduğu süreçten sonra İyi Parti seçimlere katılmadan önce millet ittifakının kurucu üyelerinden birisi olmuştur.

1.2. Siyaset Sosyolojisinde Elit Teorileri

Elit kelimesi 17. asırda batıda halk dilinde kullanılmıştır. İlk olarak üst düzey kaliteli eşyaları, malları açıklarken kullanılmış olup sonraki zamanlarda daha da yaygın bir hal alarak üst düzey nitelikli kişi veya grupları içine almıştır. Buna örnek olarak askeriyedeki en üst düzey gruplar ya da soylu tabakası verilebilir (Bottomore, 1997: 7). Elit kavramı electa ile ‘‘eligre’’ kelimelerinden gelmiştir. Anlam olarak seçme veya seçilmiş olan demektir. Bizim dilimize ise Fransız ‘‘elite’’ kelimesinden uyarlanmıştır (Arslan, 2007). Siyaset alanında yaygın bir şekilde kullanılması ise 19. asrın sonundan itibaren. 1930’lu yıllarda ise İngiltere ve ABD’de Pareto’nun eserleriyle kullanılmıştır (Sala, 2009: 4). Elit kavramı ile ilgili genel bir tanım yapacak olursak, Toplumun içindeki egemen kesimlerin liderlerine veya egemen gücün, toplumdaki diğer gruplara nazaran nicel anlamda az kesime elit demek mümkündür. Bu teorileri üç ana başlıkta değerlendirecek olursak bunlardan ilki klasik elit kuramları, ikincisi demokratik yani çağdaş elit kuramları son olarak da Mills ve iktidar seçkinlerini kapsayan neo-klasik elit kuramlarıdır.

1.2.1. Klasik Elit Teorisi

Bu teorinin ünlü düşünürleri Robert Michels, Gaetano Mosca ve Pareto’dur. Robert Michels oligarşinin tunç kanunuyla bu konuya değinmiştir. Almanya’da ki işçi sendikalarıyla, demokratik siyasi partiler üzerine yaptığı bu çalışmaya dayanarak bu teoriyi 1911 senesinde geliştirmiştir. Buradaki ana tezi şudur; büyük yapılı örgütlerin yapıları itibariyle oligarşiyi ortaya çıkardıklarını ifade eder. Bu tezini doğrulamak amacıyla da Alman Sosyalist Partisi’nin iç dinamiklerini incelemiştir. Bunun asıl nedeni de bu partinin demokratik bir şekilde teşkilatlandığını düşünmesidir. Sonuç olarak ise parti yönetiminin oligarşiye dayalı bir yapıya sahip olduğunu ve demokrasinin sadece formalite olarak ve resmi düzenlemelerde olduğuna varmıştır. Bu durumu da genelleştirerek bütün büyük örgütlerin örgütlerinin içindeki demokratik yapıyı olanaksız duruma getiren bürokratik yapı geliştirme eğiliminde olduğu belirtmektedir (Eryılmaz, 2013: 55-59). Demokratik düzenin olması gereken şekli halkın halk için halk tarafından yönetilmesi iken Michels’e göre bu durumun hayata yansımada

olumsuzluklar bulunmaktadır. Pratikte mevcut olanın demokratik sistemlerde oligarşik bir kesimin olmasıdır. Halk asıl anlamda belirli bir kesimin yani azınlığın yönetimindedir. Kendilerini demokratik olarak nitelendiren partilerde ve sendikalarda bu şekil işlemektedir (Kışlalı, 1997:299). Belirli bir seviyede teşkilatlanma olmadan demokrasinin gelişmesi Michels'e göre zor görünmektedir. Gaetano Mosca, direk elit kavramını kullanmamıştır bunun yerine yönetici sınıf kavramını kullanmıştır. Ona göre kitle ile elit arasındaki farkın tarihsel süreçte toplumların hepsinde görülmesinin mümkün olduğu bundan dolayı da hakimiyet konumlarının özellikle iktidarın yalnızca tek bireyce sahip olunacak bir yer olduğunu ifade etmiştir. Gücü elinde bulunduran konumlar ve iktidar halkın geri kalan kısmına nazaran nicel olarak az olan kesimdedir. Azınlığa verilen isim de yönetici sınıftır (Vergin, 2003:116). Ayrıca Mosca, yönetimi elinde bulunduran elitlerin, mutlak olmadığını zaman içerisinde iktisadi, politik ve toplumsal yapının değişmesiyle birlikte kendini ona göre değiştireceğini ifade etmektedir (Kapani, 2003:112). Puanlama yöntemi gibi farklı bir bakış açısıyla eliti açıklayan Pareto'ya göre hayatın çeşitli kollarında ve görev gruplarında öne çıkanları elit olarak göstermiş bunu açıklamada da sıfır ile on arasında puan sistemi uygulamıştır. Bireylerin görev alanında kişilerden her birine aynı okul sınavlarında farklı konularda verilmiş olan notlara benzeyen bir şekilde, kapasitesinin karşılığı olarak bir not verildiğini göz önüne getirirsek ve örnek olarak en üst düzeydeki kişiyi tıp alanındaki bir kişi belirleyip bu kişiye 10 puan verirsek, tamamen donanımsız olan bir bireye de 0 verirsek veya zengin bir insana 6 verirsek tüm bireylerin yaptıkları aynı şekil değerlendirilebilir. Bu şekilde kendi görev gruplarından en fazla puanı almış olan bireylerden bir sınıf oluşturup buna elit ismini verebiliriz. Bu oluşan elit grubunu ise iktidardaki kişilerin oluşturmuş olduğu yöneten elit ve dışarıda kalanlara da yönetici olmayan elit şeklinde iki gruba ayırabiliriz bu şekilde toplumun içinde iki ayrı tabaka bulunur. Bunlardan birincisi; İktidarın üstünde yaratacağı etkilerin bizi ilgilendirmeyeceği tabaka buna elit olmayanlar diyebiliriz. İkincisi de yönetici olmayan ve yönetici olan elitler şeklindeki üst tabakadır. (Bottomore, 1990:8). Etik davranma, dürüst olma, kanunlara uyma yerine, fiiliyattaki durumu göz önünde tutan Pareto, görevlerini yerine getirdikleri alanda en fazla puanı almış bireylerin oluşturmuş olduğu gruba elit demiştir (Parry, 1993: 34). Elitlerin dolaşımı şeklinde bir döngüyle ön plana çıkan Pareto, siyasi elitin devamlı olarak hakim yerlere egemen olmayacağını ve elitlerin sürekli aynı yerde bulunamayacaklarını bir dolaşımın olacağını ifade etmiştir. Tarihsel süreci de aristokratlar mezarlığı olarak nitelemiştir (Kapani, 2003:116).

1.2.2. Demokratik Elit Teorisi

Demokratik elit teorisyenlerden biri olan Joseph Schumpeter, demokrasiyi bir yöntem olarak ele almıştır. Eşitlik, hürriyet, adalet gibi kavramların demokrasiyle özdeşleştirmem gerektiğini ifade eder çünkü demokrasiyi bir ideal olarak görmemektedir. Demokrasi düşünürüne göre halk kitesinin

yönetimi anlamına gelmemektedir. Seçimler yoluyla oy kullanan kişiler iktidarı eline alacak kişiyi veya grubu seçmektedir. Sonuç olarak siyasetteki elitleri belirlemektedir. Bundan dolayı yönetim amaçtan ziyade araç ve demokrasi halkın yönetmesi değil, halk tarafından kabul edilen yönetim olarak anlaşılır. (Schumpeter, 1967: 179-185). Halk sadece seçimlerde aktif bir rol sergilemektedir. Ondan ziyade bir rolü bulunmamaktadır. Temsili demokrasinin gereği olarak iktidardaki eliti seçen halk ve politika yapma yetkisini yönetene bırakmaktadır. Toplumların yapısal özellikleri, hayat şartlarının karışık olması, gittikçe gelişen teknoloji, siyasette uzmanlığın gerekliliği ve donanımlı olmayan bir insanın bu işleri gerçekleştirmemesi zorunlu kılmaktadır (Schumpeter, 1967: 186-191). Düşünür için iktidardaki kişilerin seçimle iş başına gelmiş olması o toplumda demokratiklik için yeterli bir unsurdur. Seçmenlerin demokratik yapılarda iktidardaki kişileri seçme veya seçmeme hakkı bulunmaktadır. Bu durumda iktidardaki elit olarak nitelendirilen bireyleri denetime ve görevlerini hakkıyla yapmaya teşkil etmektedir (Schmidt, 2001: 128-129). Sartori için hünerli siyasi elitin yönetmesi demokrasinin onu imkansız hale getirecek yanı değil aksine demokrasinin başarılı biçimde işlemesinin teminatıdır. Demokrasilerde elit olarak nitelenenler, bireylerin istekleri karşısında ilgili olmalı ve bireylerin siyasete katılımı konusunda ortam sağlamalıdır (Sartori, 1977: 73-79). Bu konuda farklı bir bakış açısı da Robert Dahl tarafından getirilmiştir. O modern demokratik sistemi seçilen elit poliarşisi şeklinde ifade etmiştir (Daver, 1993: 134). Ona göre klasik elit teorisyenlerinin öne sürmüştüğü şekilde demokrasiyi olanaksız kılacak birleşmiş bir siyasi manada elit bulunmamaktadır. Robert Dahl için bir ilin gelişimini idaren eden azınlıkla, eğitimi yönlendiren kesim aynı değildir. Toplumun içinde karışıklık artış gösterdikçe siyaseten elit olanlar güç kaybetmekte, kişiler ayrı istekleri söyleyen yapılara müdahil olmaktadır. Sonuç olarak da yalnızca siyasetteki elitlerden oluşmuş olan azınlığın söz söyleme yetkisine sahip olduğu azınlık baskısı siyaseti zayıflatır (Dahl, 1961: 155). Siyasi katılım demokrasilerin modern olanlarında devamlılık arz etmese de, demokrasinin ilkelerine bağlılık mevcuttur (Lerner, 1996:6). Bu konuyla ilgili farklı bir düşünür de Harold Lasswell'dir. Amacı klasik elit teorisyenlerinin demokrasi aldatması şeklinde ifade ettikleri varsayımlarını doğru olmadığını ifade etmektedir. Yönetilen kesimin iktidarı denetleme gücünün olmasının önem arz ettiğini belirtmektedir. Elit tabaka demokrasilerde iktidarı meydana getirmektedir ve halk tarafından seçilip denetlenmelidir (Carlton, 1996: 80). Bireylerin haklarının modern niteliğe sahip toplumlarda, uyanık ve sadece kendi menfaatini düşünen kişilerin baskısıyla benlikleriyle zıt bir duruma gelebileceklerini vurgulamıştır (Rustow, 1966: 693). Harold Laswell demokrasiyle yönetilen vatandaşların azınlıktaki elitlerce yönetilmekte olduğunu kabul etmektedir. Lakin siyasi elitin dışında kalan kesimin, elitler tarafından yönetimini demokratik değerlere uygun görmektedir. Demokrasinin geçerli olması iktidardaki elitlerin, yönetilenlere oranı değildir. Oranın zıtlık gösterdiği durumlarda açıklayacak olursak halkın azınlıkta, siyasi elitin çoğunlukta olduğu toplumların hepsi de demokratik

sayılmamaktadır (Selçuk, 1976:575). Demokratik elit teorisyenlerinden en son ele alacağımız isimde Raymond Aron olacaktır. Teorisini marksizmin karşısına koymuştur. Ona göre tarihsel süreçte toplumların hiçbirisinde veya ülkelerde yönetim biçiminin çoğunluğun azınlıktaki kişileri yönetimi olmamıştır. Sistemlerin hepsi oligarşiye dönük özelliklerdedir (Aron, 1976: 120-121). Demokratik yönetimlerde yöneten kişiler, diktadan ayrı olarak değişik menfaatler ile görüşlerde birleşmiş ve kutuplaşmışlardır. İşte bu birbirinden ayrı elitler arasında iktidar kazanma konusunda rekabet bulunmaktadır. Böylelikle ayrı elit kesimlerin bulunması aralarında olan rekabet kesimlerin birbirlerine karşı üstünlük oluşturmalarına engel olmakta sonuç olarak da hükümetin paylaşılması yapılmaktadır. Eğer bu niteliklere sahip ise herhangi bir oligarşiye dönük eğilimin bulunması demokrasiyi olanaksız hale getirmez (Aron, 1976: 123-138). Demokrasinin ayırt edici niteliğinin siyasetteki alınan kararların halk tarafınca değil, halk için olduğunu ifade etmektedir.

1.2.3. Neo Klasik Elit Teorisi

Demokratik elit teorisyenlerinin düşüncelerini kabul etmeyen, klasik elit teorisyenlerinin görüşleriyle de tam olarak aynı olmasa da onlar tarafından öne sürülen fikirlere benzer noktalara ulaştığını söylemek Wright Mills'in analizleri için mümkündür. Klasik elit teorisyenlerinden ayrıldığı nokta ise; Neo Klasik düşünürlerin toplumların tümünde dikkate değer özelliğin yönetici tabakada bulunduğudır. Wright Mills ise toplumlarda zaman dilimleri içinde birbirinden farklı güç yapısının olduğunu ifade etmiştir (Parry, 1993: 34). Wright Mills yaptığı çalışmalarında ABD'nin siyasi sisteminin ele almıştır. Ona göre seçkin olanlar, toplumdaki egemen kurumlarda ve oradaki üst düzey yerlerde bulunanlar şeklinde ifade etmiştir (Mills, 1974: 17). Ülkedeki önemli mevkilerde bulunan seçkin bireyler, siyasi sistemin birebir belirlenip, denetlenmesinde toplumdaki diğer gruplara göre daha çok etki sahibidir. Bunlar Wright Mills'e göre iktidar seçkinleridir. ABD siyasetinde yapmış olduğu araştırmalar sonucunda çeşitli seçkin tipleri ortaya koyan düşünürü göre ilk grupta siyasi seçkinler bulunmaktadır. Siyasetin içinde egemen konumda ve sürekli olan, politikaların belirlenmesinde rol alan ve ya politikaları uygulama yetkisine sahip olan kişiler siyasi anlamda seçkindir. İkinci grupta ise militarist seçkinler bulunmaktadır. Askeriyenin de siyaset içerisinde yerinin olduğunu vurgulamıştır ve seçkin olarak ifade etmiştir. Mills demokratik sistemlerde bile ordunun siyaset üstündeki etkisinin daima olduğunu vurgulamıştır (Mills, 1974: 237-246). Militarist seçkinlerin ellerinde bulunan rol toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bir diğer grupta ekonomik seçkinlerdir. Bunlar gelir düzeyi olarak üstte olan kişilerden oluşmaktadır. İktidarda bizzat bulunmasalar da, siyasetin içerisinde bir şekilde etki sahibi olmaktadır. İktidarı elinde bulduranların arka plana atamayacağı ekonomik seçkinler, iktidarını devam ettirmek isteyen kimselerin maddi anlamda desteğine ihtiyaç duyduğu kesimdir. Hayatın içindeki sosyal yapıda iktidarı tek başına tamamen elinde tutan bir seçkin grubu yoktur. Siyasetteki seçkinlerin haricinde iktidarı yönlendirebilecek farklı seçkinler mevcuttur. Modern toplumlarda ise seçkinler arasında birbirlerine

bağımlılık mevcuttur. Bağımlılık düzeyleri bakımından da seçkinler tek tip ve dayanışmacı seçkin şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Askeri ve Ekonomik seçkinler kendi menfaatleri için siyasi seçkinlere destek olurken, siyasi seçkinlerde meşruiyetlerini sağlamak için ekonomik ve askeri seçkinlerle etkileşim içerisinde. Bu üç seçkin gurubu arasında karşılıklı çıkarları bittiği takdirde yeni seçkin grupları oluşması için zemin oluşur (Mills, 1974: 304-308). Bu döngüyü merkezileşmiş iktidar şeklinde açıklayan Wright Mills için iktidardaki üst düzey göreve sahip kişiler, genellikle birbirine benzer kültürel, iktisadi ve eğitim alanında aşamalardan geçmişlerdir. Bu durumda seçkinlerin etkileşim düzeyi yüksek bir biçimde görevlerini yapmasına sebebiyet vermektedir. (Mills, 1963: 29). Bu şekilde oluşan merkezleşmeye karşılık toplumun alt kesimindeki kişiler birlik içinde değillerdir bu durumda onları güçsüz kılmaktadır. Bu yüzden de seçkinler, diğer kesimleri kolay bir şekilde kontrol edip onları yönlendirebilmektedirler (Mills, 1974: 33-42).

2. 27. DÖNEM KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Çalışmamızın ana temasını oluşturan bu bölümde siyaset sosyolojisindeki kuramlar kullanılarak 2018 genel seçimleriyle birlikte mecliste milletvekilliği görevini yerine getiren ve parlamentoda grubu bulunan partilerin kadın milletvekilleri analiz edilecektir. Siyasal elit olarak sayılan milletvekillerinin çeşitli açılardan niteliklerini belirlemek bu bölümün ana amacıdır. 2021 yılı itibarıyla parlamentoda grubu bulunan partiler arasında; Adalet ve Kalkınma Partisi'nin elli dört, Cumhuriyet Halk Partisi'nin on yedi, Halkların Demokratik Partisi'nin yirmi üç, Milliyetçi Hareket Partisi'nin dört, İyi Parti'nin ise iki tanedir. Bu rakamlar partilerin toplam milletvekillerine oranlandığı zaman Adalet ve Kalkınma Partisi'nde kadın milletvekili oranı %18,75, Cumhuriyet Halk Partisi'nde %12,5, Halkların Demokratik Partisi'nde %41,82, Milliyetçi Hareket Partisi'nde %8,33, İyi Parti'de ise bu oran %5,56'dır. Görüldüğü üzere kadınların 27. Dönemde en fazla temsil oranına sahip olduğu siyasi parti Halkların Demokratik Partisi'dir. En az ise Genel Başkanı kadın olan İyi Parti'dir.

2.1. Milletvekillerinin Doğum Yıllarına Göre Analizi

Türkiye'de çok partili hayata geçiş sürecinde milletvekillerinin yaş ortalaması daha yüksekken günümüze gelindiğinde bu ortalama düşmektedir.

Tablo 1. Milletvekillerinin Doğum Yılına Göre Dağılımı

MİLLETVEKİLLERİNİN DOĞUM YILINA GRUBUNA GÖRE DAĞILIMI				
PARTİ/DOĞUM	1989 - 1996	1978 - 1988	1967- 1977	1956- 1966
AK PARTİ	2	9	32	11
CHP	1	6	6	4

HDP	1	7	10	5
İYİ PARTİ	-	-	1	1
MHP	-	-	3	1
TOPLAM	4	22	52	22

Kaynak: TBMM, (2021)

Parlamentodaki en genç milletvekilleri 1996 yılında doğmuş olan, Adalet ve Kalkınma Partisi İstanbul Milletvekili Rümeysa Kadak ve Halkların Demokratik Partisi Diyarbakır Milletvekili Dersim Dağ'dır. En yaşlı milletvekili 1956 yılında doğmuş olan, İyi Parti Ankara Milletvekili Şenol Sunat'tır. 27. Dönemde mecliste bulunan tüm milletvekillerinin doğum yıllarının ortalaması 1974 yılıdır. Bu doğum yıllarının modu 1967 senesi, medyanı ise 1972 senesidir. Tabloda görüldüğü üzere mecliste en fazla 1967 ile 1977 yılları arasında doğmuş olan kişilerin halkı temsil ettiği görülmekteyken en az da genç olarak nitelendirilecek 1996 ile 1989 yılları arasında doğan kişilerin olduğu gözlemlenmektedir. Meclisin genel olarak yaş grubu orta yaşın biraz üzerindedir. Milliyetçi Hareket Partisi ve İyi Parti genç yaş grubundaki kişiler arasında milletvekiline sahip değildir. Hatta iki partinin de en genç milletvekilleri 1967 ile 1977 doğum yılı grubundadır. Parlamentoda ki tüm partilerin yaş grubunun en fazla yoğunlaştığı yıllar ise 1967 ile 1977 yılları arasındadır. Mecliste 1959, 1966, 1983, 1987, 1989 doğumlu milletvekili bulunmamaktadır. 1990'lı yıllarda ise sadece 1992 ile 1996 doğum yılına sahip olan milletvekilleri vardır. Milliyetçi Hareket Partisi kadın milletvekillerinin doğum yılı ortalaması 1971 yılıdır. İyi Parti'de bu ortalama 1973 yılıdır. Cumhuriyet Halk Partisi'nde ise vekillerin doğum yılı ortalaması yaklaşık 1968 yılıdır. Halkların Demokratik Partisi kadın milletvekillerinin doğum yılı ortalaması yaklaşık 1964 yılıdır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nde ise oran 1977 senesidir. Anlaşılacağı üzere parlamentoda en genç ortalama sahi parti iktidar partisiyken, yaş olarak en yüksek ortalama sahi parti de Halkların Demokratik Partisi'dir.

2.2. Milletvekillerinin Doğum Yerine Göre Analizi

Bu kısımda ise 27.dönemde milletvekili seçilen kadınların doğduğu yerlerin incelenmesi yapılacaktır. Böylelikle parlamentonda grubu bulunan siyasi partilerin kadın milletvekillerinin genel olarak Türkiye'nin hangi bölgesinden ve ilinden olduğuna değinilecek ayrıca yurt dışı doğumlu olan milletvekillerinin olup olmadığına bakılacaktır. Türkiye'nin hangi illerinden kişilerin temsil konusunda bizleri daha fazla temsil ettiği ve hangi illerden ise kadın milletvekili bulunmadığı da ayrıca incelenecektir. Buradaki bilgiler hazırlanırken Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin verilerinden yararlanarak yazılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 27. Dönem kadın temsili konusunda doğum yeri olarak en fazla milletvekilinin meclise gittiği bölge Marmara Bölgesi'dir. Marmara Bölgesi'nden toplam yirmi iki tane vekil meclise gönderilmiştir. Bu vekillerden en fazlası Adalet ve Kalkınma Partisi'nden en azı ise

birer milletvekili ile İyi Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi'ndendir. Marmara bölgesinin illere göre analizinde ise on üç milletvekili İstanbul'dur. Doğum yeri olarak meclisteki vekillerden en azı sekiz kişi ile Ege ve Karadeniz bölgesindedir. Halkların Demokratik Partisi, İyi Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi'ne mensup Ege ve Karadeniz Bölgesi'ne mensup milletvekili bulunmamaktadır. Halkların Demokratik Partisi'nin yirmi üç kadın milletvekilinin on beş tanesi Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi nüfusuna kayıtlıdır ve Diyarbakır nüfusuna kayıtlı olan kadın milletvekili sayısı dördtür. En fazla HDP kadın milletvekili meclise göndermiş olan ildir. Cumhuriyet Halk Partisi kadın milletvekillerinden hiç birisi Doğu ve Güneydoğu Anadolu nüfusuna kayıtlı değildir. Türkiye'de ki yedi coğrafi bölgenin hepsinden de meclise milletvekili gönderen tek Parti Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. Marmara Bölgesi'nde Kırklareli, Yalova, Sakarya ve Çanakkale doğumlu kadın milletvekili yoktur. İç Anadolu Bölgesi'nde Çankırı, Karaman, Niğde, Nevşehir, Kırşehir ve Yozgat doğumlu kadın milletvekili yoktur. Ege Bölgesi'nde ise sadece Uşak doğumlu kadın milletvekili yoktur. Akdeniz Bölgesi'nde Osmaniye, Burdur ve Isparta doğumlu kadın milletvekili yoktur. Karadeniz Bölgesi'nde durum diğer bölgelere göre biraz farklıdır çünkü sadece Tokat, Bartın, Düzce ve Ordu doğumlu milletvekilleri vardır geri kalan illerde Samsun ve Bolu hariç kadın milletvekili dahi yoktur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde sadece Adıyaman doğumlu kadın milletvekili mecliste yoktur. Doğu Anadolu Bölgesi'nde ise Ardahan, Bitlis, Iğdır ve Bingöl doğumlu kadın milletvekili bulunmamaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokratik Partisi milletvekilleri arasında yurt dışı doğumlular bulunurken İyi Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi'nde yoktur.

Tablo 2. Milletvekillerinin Doğum Yerine Göre Dağılımı

MİLLETVEKİLLERİNİN DOĞUM YERİNE GÖRE DAĞILIMI					
DOĞUM YERİ / PARTİ	AK Parti	CHP	HDP	İYİ PARTİ	MHP
AKDENİZ	6	5	1	-	1
DOĞU ANADOLU	8	-	8	-	1
GÜNEYDOĞU	4	-	7	-	-
EGE	6	2	-	-	-
İÇ ANADOLU	9	3	2	1	1
KARADENİZ	6	2	-	-	-
MARMARA	13	4	3	1	1
TOPLAM	52	16	21	2	4

Kaynak: TBMM, (2021)

2.3. Milletvekillerinin Aday Olduğu Şehir ile Memleketi İlişkisi

Seçmen davranışını etkileyen faktörlerden bir tanesi de seçim dönemlerinde siyasi partiler tarafından aday olarak gösterilen kişilerin o yörenin insanı olup olmamasıdır. Milletvekilleri kendi yörelerinden olmayan adaylara çok sıcak bakmamaktadırlar. Buna örneğin 2015 yılı genel seçimlerinde Elazığ doğumlu olmayan bir adayın iktidar partisi tarafından aday gösterilmesi seçmenler tarafından tepkiye yol açmıştır. Yine 1987 seçimlerinde Anavatan Partisi milletvekili adayı Erzincanlı olduğu için partisinin mitinginde vatandaşlar tarafından tepkiye maruz kalmıştır. 27. Dönemde mecliste olan kadın milletvekilleri arasından Adalet ve Kalkınma Partisi'nin elli dört milletvekillinden on dokuz tanesi memleketleri dışından aday olmuş ve milletvekili seçilmişlerdir. Kocaeli'deki iki kadın milletvekili Trabzon ve Malatyalı'dır. Yalova ve Sakarya milletvekilleri İstanbul doğumludur. Ankara milletvekillerinden bir tanesi Şanlıurfalı'dır. Konya milletvekillerinden ikisinden birisi Norveç doğumlu diğeri ise İstanbul doğumludur. İzmir milletvekili Ankara doğumludur. Muğla milletvekili Tekirdağ doğumludur. Hatay milletvekili Ankara doğumludur. AK Parti'nin İstanbul da ki on bir milletvekilinden altısı İstanbul doğumlu değildir. Samsun milletvekili İstanbul doğumludur. Bolu milletvekili ise Düzce doğumludur. Cumhuriyet Halk Partisi 27. Dönem kadın milletvekillerinin on yedi tanesinden yedi tanesi kendi memleketinde milletvekilliği yapmamaktadır. Bursa'da ki iki kadın milletvekilinin birisi Bilecik diğeri ise Tunceli doğumludur. İzmir milletvekilleri Eskişehir ve yurtdışı doğumludur. Denizli milletvekili Aydın doğumludur. İstanbul'da ki dört kadın milletvekilinden bir tanesi İstanbul doğumlu değildir. Samsun milletvekili ise Ordu doğumludur. Milliyetçi Hareket Partisi'nin dört tane kadın milletvekilinin sadece bir tanesi kendi doğduğu yerden milletvekili olmuştur. Ankara milletvekili Kırşehirli, Konya milletvekili İstanbullu ve İstanbul milletvekili de Malatyalıdır. İyi Parti'nin iki kadın milletvekilinin ikisi de kendi memleketlerinde aday olarak gösterilmemişlerdir. Ankara milletvekili Bursa doğumlu, Isparta milletvekili ise Eskişehir doğumludur. Halkların Demokratik Partisi'nin kadın milletvekillerinin İstanbul da ki iki milletvekilinin dışında ülkenin batısında seçilmiş olan milletvekillerinin hiç birisi o yörenin insanı değildir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu nüfusuna kayıtlıdır. Kocaeli, Yalova, Sakarya, Çanakkale, Konya, İzmir, Muğla, Samsun, Bolu ve Siirt illerindeki kadın milletvekillerinden hiç birisi o il doğumlu değildir.

2.4. Milletvekillerinin Coğrafi Bölgelere Göre Yoğunluğu

Araştırmamızda bu başlık altında 27. Dönemde parlamentoda grubu olan siyasi partilerin kadın milletvekillerinin genel olarak hangi bölgeden seçildiklerinin ele alacağız. Buradaki asıl amaç siyasi partilerin milletvekillerinin bazı bölgelerde mi yoğunlaştığını yoksa Türkiye geneline eşit şekilde mi yayıldığı incelenecektir. Adalet ve Kalkınma Partisi'ne baktığımız zaman elli dört kadın milletvekilinin yirmisi Marmara Bölgesi'nde, on iki milletvekili İç Anadolu Bölgesi'nde, beş milletvekili Ege Bölgesi'nde, altı milletvekili Akdeniz Bölgesi'nde, dört milletvekili Karadeniz

Bölgesi'nde, dört milletvekili Doğu Anadolu Bölgesi'nde ve üç milletvekili de Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi on yedi kadın milletvekilinden yedisi Marmara Bölgesi'nde, iki milletvekili İç Anadolu Bölgesi'nde, dört milletvekili Ege Bölgesi'nde, iki milletvekili Akdeniz Bölgesi'nde, iki milletvekili Karadeniz Bölgesi'nde görev yapmaktadır. Partinin Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadın milletvekili bulunmamaktadır. Milliyetçi Hareket Partisi'nin dört kadın milletvekilleri Marmara Bölgesi'nde bir kişi, İç Anadolu Bölgesi'nde iki kişi ve Akdeniz Bölgesi'nde bir kişidir. Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde partinin kadın milletvekili bu dönemde bulunmamaktadır. İyi Parti'nin kadın milletvekillerinden birisi Akdeniz diğeri de İç Anadolu Bölgesi'ndedir. Halkların Demokratik Partisi'nin yirmi üç kadın milletvekilinin Marmara Bölgesi'nde beş, İç Anadolu ve Ege Bölgesi'nde birer kişi, Akdeniz Bölgesi'nde iki kişi, Doğu Anadolu Bölgesi'nde dört kişi, on kişi ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir. Karadeniz Bölgesi'nde ise Halkların Demokratik Partisi'nin kadın milletvekili yoktur. Milletvekili dağılımlarına göre Halkların Demokratik Partisi genel olarak Türkiye'nin doğusundaki illerden milletvekili parlamentoya göndermiştir. Bu durum aslında Türkiye'nin genel siyasi yapısı hakkında da bilgi verir niteliktedir. Etnik Kürt milliyetçiliği üzerinden siyaset anlayışı güden HDP bu bölgelerde daha fazla temsil oranına sahipken ülkenin batısına gidildikçe bu oran azalmaktadır. İktidar partisinin milletvekilleri ise Türkiye'de ki yedi bölgeye de yayılmıştır.

2.5. Milletvekillerinin Eğitim Durumuna Göre Analizi

Bireylerin eğitim seviyesi her alanda önemli olduğu gibi mecliste de önem arz etmektedir çünkü milletvekillerinin okuma yazmayı bilmeyen kişilerden seçilmiş olması parlamentoda işlerin daha geç gerçekleşmesine sebep olacaktır. Meclisteki kişiler halkı temsil eden kişiler olduğu için genel eğitim düzeyinin yüksek olması toplumun da yararına olacaktır. Seçim süreçlerinde milletvekillerinin eğitim seviyesi seçmen davranışını da etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Eğitim, siyasette elitlerin dolaşımına da etki etmektedir. Kişilere çeşitli açılardan farklı bakış açıları kazandıran eğitim, toplumdaki kurumlara ve yapılara daha akılcı ve değişikliklere ön ayak olabilecek hünerlerde kazandırmaktadır. Almond ve Verba'nın beş ayrı ülkede yaptığı çalışmanın sonuçları kişilerin eğitim seviyesinin, siyasi alanla olan etkileşiminde etkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum da eğitim seviyeleri yüksek olan kişilerin siyasi faaliyetler ile olan ilişkisi şu şekildedir (Almond, Verba, 1989: 317). Eğitim seviyesi yüksek olan kişiler, devletin veya siyasal sistemin kişi üstündeki etkisinin, daha düşük eğitim seviyesine sahip olan kişilere göre daha çok farkındadır. Siyaseti ve seçim kampanyalarını, daha düşük eğitim seviyesindeki kişilere oranla daha çok dikkat ve takip etmektedir. Daha çok siyasi konularda bilgiye sahiptirler. Siyasete yönelik daha fazla bir siyasi konu dağarcığına sahiptir ve siyaset konusunda odak noktaları daha geniştir. Siyasi konuşmalarda bulunma ihtimalleri

daha çoktur. Siyaseti daha çeşitli bir birey çevresiyle tartışma olanağına sahiptir ve eğitim seviyesi yükseldikçe kişiler, kendilerini iktidarı etkisi altına alma konusunda donanımlı ve siyasi konuşmalara katılmakta daha hür hissederler.

Tablo 3. Milletvekillerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

MİLLETVEKİLLERİNİN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI					
PARTİ / EĞİTİM DURUMU	İLKOKUL	LİSE	ÜNİVERSİTE	YÜKSEK LİSANS	DOKTORA
AK Parti	-	-	28	16	10
CHP	-	-	7	6	4
HDP	1	6	16	-	-
İYİ Parti	-	-	-	-	2
MHP	-	-	2	1	1
TOPLAM	1	6	53	23	17

Türkiye’de seçmen olabilmek için eğitim seviyesi şartı aranmazken milletvekili olabilmek için aranan eğitim düzeyi şartı asgari olarak ilkokuldur. Analizimize ilk olarak tüm kadın milletvekillerinin parti gözetmeden aldıkları eğitim düzeyine baktığımız zaman %1 oranda ilkokul mezunu, %6 oranında lise mezunu, %53 oranında üniversite mezunu, %23 oranında yüksek lisans mezunu, %17 oranında ise doktora mezunu bulunmaktadır. Bu durum aslında Türkiye’nin siyasi hayatı açısından olumludur; çünkü genel olarak baktığımızda eğitim seviyesinin %93 üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahiptir kalan %7’lik kısımda sadece bir siyasi partiye aittir. Siyasi partiler özeline indirgediğimizde ise partiler arasında gözle görülür bir farklılık vardır. İktidar partisinden elli dört milletvekilinin yirmi sekiz kişisi üniversite mezunudur, on altı kişi yüksek lisans mezunu ve kalan on kişi de doktora mezunudur. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kadın milletvekillerinin asgari eğitim düzeyinin üniversite olduğu görülmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi için ise durum on yedi kadın milletvekilinin yedi kişisi üniversite mezunu, altı kişisi yüksek lisans mezunu iken dört kişide doktora seviyesine sahiptir. Partinin ilkokul ve lise mezunu düzeyinde milletvekili bulunmamaktadır. İyi Parti’nin iki kadın milletvekili ise doktora düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir. Milliyetçi Hareket Partisi’nin dört milletvekilinin %50’si üniversite mezunu geri kalan iki milletvekilinin ise bir kişisi yüksek lisans diğeri biri de doktora seviyesinde eğitime sahiptir. Halkların Demokratik Partisi’nde ise diğer partilere nazaran durum biraz farklıdır. Diğer dört siyasi partinin kadın milletvekillerinin minimum eğitim düzeyi üniversite iken Halkların Demokratik Partisi’nde maksimum eğitim seviyesi üniversitedir. Partinin yirmi üç kadın milletvekilinin on altı kişisi üniversite mezunuyken kalan yedi kişiden altısı

lise mezunu ve bir kişisi de ilkokul mezunudur. Halkların Demokratik Partisi Diyarbakır Milletvekili Remziye Tosun parlamentodaki en düşük eğitim seviyesine (ilkokul) sahip kadın milletvekilidir.

2.6. Milletvekillerinin Almış Oldukları Eğitim Alanının Analizi

Bireylerin almış oldukları eğitimin seviyesi kadar bu eğitimleri hangi alanda almış oldukları da önem arz etmektedir. Göçebe yaşam tarzından yerleşik yaşama dönüşler birlikte ortaya çıkan belirli meslekler toplum içerisinde önemli bir statüye sahiptir. Ülkelerin birçoğunda üst düzey elitlerin dikkate değer bir kısmı aydınlardan ve bürokratlardan oluşmuştur. Hatta eğitim alanının haricinde kişilerin o eğitimi almış oldukları okul da toplumda onları ön plana çıkarır bir niteliğe sahiptir.

Tablo 4. Milletvekillerinin Aldıkları Eğitimin Alanlara Göre Dağılımı

MİLLETVEKİLLERİNİN ALDIKLARI EĞİTİMİN ALANLARA GÖRE DAĞILIMI						
EĞİTİM / PARTİ	AK Parti	CHP	HDP	İYİ PARTİ	MHP	TOPLAM
Eczacılık	3	1	-	-	2	6
Eğitim	4	-	2	1	-	7
Hukuk	15	7	6	-	-	28
İletişim	2	1	1	-	-	4
İİBF	8	4	3	-	1	16
Mimarlık	2	-	-	-	-	2
Mühendislik	4	1	-	-	-	5
Siyaset Bilimi	8	1	2	-	1	12
Tıp	4	2	1	1	-	8
Diğer	4	-	1	-	-	5

Kaynak: TBMM, (2021)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 27. Dönem kadın milletvekillerinin arasından en fazla alınan eğitim bölümü hukuk fakültesidir. Tüm kadın milletvekillerinin yirmi sekiz kişisi bu bölümü bitirmiştir. Siyasetçilerin arasından bu alanın eğitimini alanların sayısı da on iki kişidir. Bu durum mecliste grubu olan siyasi partilerin kadın milletvekillerinin %12 demektir. Milletvekilliği yapanların %88 i eğitim alanı olarak siyaset bilimci değildir. Tıp, Eczacılık gibi sağlık alanlarında eğitim almış kişilerin sayısı ise on dördtür. Diğer olarak adlandırıldığımız grupta ise lojistik, sosyoloji, halkla ilişkiler gibi bölümler bulunmaktadır bu alanlarda eğitim alanların sayısı da beştir. Kadın milletvekilleri arasından genel olarak sosyal bilimler alanında olan kişilerin mecliste çoğunlukta olduklarını söylemek mümkündür. Siyasi partiler özelinde incelendiğinde ise Adalet ve Kalkınma Partisi de ki kadın milletvekillerinin profili meclisin genel profiliyle benzerlik göstermektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nde de en fazla kadın milletvekili hukuk fakültesi mezunudur. Siyaset Bilimcilerin sayısı ise sekizdir. Parlamentodaki mimarlık alanında eğitim görmüş iki kişi de iktidar partisinin grubundadır. Ana muhalefet partisinin kadın milletvekillerinin arasında da en fazla kişi

hukuk fakültesi mezunudur. Sağlık alanındaki kişi sayısı üçtür. On yedi kadın milletvekilinin sadece bir kişisi siyaset bilimi mezunudur. İyi Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin 27. Dönemde kadın milletvekili sayısı az olduğundan dolayı eğitim alanlarında da çok değişiklik gözlemlenmemektedir. İyi Parti'nin bir milletvekili eğitim alanından mezundur, diğeri ise tıp doktorudur. Milliyetçi Hareket Partisi'nde ise bir siyaset bilimci, iki sağlık alanından milletvekili, diğeri ise işletme mezunudur. Bu iki partide ortak olan bir özellik parlamentoda en fazla koltuk sayısına sahip olan hukuk mezunu kadın milletvekillerinin bulunmuyor olmasıdır. Halkların Demokratik Partisi safında ise yine parlamentoya hakim olan hukukçuların sayısı burada da altıdır. İki kişi siyaset bilimcidir. Mühendislik ve mimarlık alanlarında bu partinin milletvekili yoktur.

2.7. Milletvekillerinin Medeni Hallerinin Analizi

Dünyanın çeşitli ülkelerinde farklı değerler yüklenen aile kurumu Türk toplum yapısı açısından önem arz etmektedir. İktisadi, kültürel, politik faktörlerin hepsi ailenin sosyolojik yapısının oluşmasında etkili bir konumdadır. Medeni durum faktörü tek başına düşünmek yerine diğer sosyolojik faktörlerle (örneğin; yaş ve meslek gibi) değerlendirildiğinde daha açıklayıcı bir nitelik kazanmaktadır. Ekonomik olarak özgürlük kazanamama, yaşın küçük olması evliliği kişinin kendi himayesi dışında etkileyen etmenlerdir.

Tablo 5. Milletvekillerinin Medeni Hallerine Göre Dağılımı

MİLLETVEKİLLERİNİN MEDENİ HALLERİNE GÖRE DAĞILIMI						
MEDENİ HAL / PARTİ	AK Parti	CHP	HDP	İYİ PARTİ	MHP	TOPLAM
Evli	40	14	12	2	4	72
Bekâr	6	1	7	-	-	14
Bilinmiyor	8	2	4	-	-	14

Kaynak: TBMM, (2021)

Parlamentoda ki kadın milletvekillerinin medeni durumlarına bakıldığında genel olarak evli olan kişilerin bulunduğu görülmektedir. Bu durum mecliste grubu olan bütün partiler için de ortak bir özelliktir. Milliyetçi Hareket Partisi ve İyi Parti'nin evli olmayan kadın milletvekili bulunmamaktadır. En fazla bekâr kadın milletvekili oranına sahip parti Halkların Demokratik Partisi'dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerine göre on dört kadın milletvekilinin de medeni durumları paylaşılmamıştır.

SONUÇ

Bir ülke hangi yönetim şekliyle yönetilirse yönetilsin veya hangi ideolojiye sahip olursa olsun, ülkede genel geçer olan, nicel anlamda az olan yönetici kesim ve onlara göre çoğunlukta olan bir yönetilen kesim vardır. Bu durum tarihsel süreci incelediğimizde ulus devletlerle birlikte göz önüne gelmeye daha çok başlamıştır. Bilge olan filozofların, yönetimi elinde bulundurması ya da toplumun

elit diye tabir edilen kesimce yönetimi o günden bugüne isimler değişse de süregelmiştir. Toplum yaşamında en dikkate değer şey, insanların birbirlerine ve ya diğer durumlara karşı eşit durumda olmaması bununda ortaya çıkardığı durum olarak merkezi yapının oluşması ve toplumda çeşitli grupların ortaya çıkmasıdır. Yapılmış olan bu araştırmada Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 27. döneminde Türkiye'nin yönetilmesinde söz sahibi olan iktidar ve muhalefet partilerindeki kadın milletvekillerinin sosyolojik bir biçimde tahlili yapılmıştır. Klasik elit teorisyenlerinden; Vilfredo Pareto düşüncelerinden birisinde tarihi yapmış olan itici gücüm elit kesimi olduğunu ifade etmiştir. Bu gerçeklikle birlikte, yönetici elitlerden bir tanesi olan siyasetçilerin çeşitli eksenlerde hangi profillere sahip olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Kadın milletvekillerinin bölge olarak doğum yerleri, doğum yılları, aldıkları eğitimlerin seviyesi ve türleri, medeni durumları, milletvekillerinin partilere göre hangi bölgelerde daha yoğunlukta oldukları ve aday gösterilen kişilerin genel olarak doğdukları yerde mi yoksa farklı yerlerde mi aday gösterildikleri şeklindeki sosyolojik göstergeler ele alındığında parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin 27. dönem kadın milletvekillerinin genel olarak 1967 ile 1977 yılları arasındaki doğan kişilerden tercih edildiği ve genç olarak nitelendirebileceğimiz kişilerin oranlarının %4 olduğunu görmekteyiz. En yaşlı kadın milletvekili 1956 yılı doğumluyken en genç milletvekili ise 1996 yılı doğumludur. Siyasi partilerin milletvekili olarak aday gösterdikleri kişilerin doğdukları bölgeler aslında siyasi partinin profili hakkında da bilgi verir niteliktedir. Bu eksen etrafında değerlendirme yaptığımızda Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kadın milletvekilleri en fazla Marmara Bölgesi doğumluyken, Halkların Demokratik Partisi kadın milletvekilleri genel olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde doğmuşlardır. Diğer üç siyasi partinin milletvekilleri ise sayılarına göre orantılı bir şekilde dağılmıştır demek mümkündür. Hayatın içerisinde olduğu gibi siyasette de eğitim seviyesi önemli bir yer tutmaktadır. Halkların Demokratik Partisi haricindeki diğer partilere bakıldığında milletvekili olabilmek için bir nevi minimum üniversite mezunu olmanın gerekliliği göze çarparken bu durum Halkların Demokratik Partisi'ne geldiğinde ilkökul mezunu olan bir kişinin milletvekili olabildiği ve bu partide maksimum eğitim düzeyi üniversitedir. Bu durum ise eğitim seviyesindeki seçkin olmanın 27. dönem de genel anlamda geçerli olduğunu göstermektedir. Eğitimin seviyesiyle birlikte aslında, alınan eğitimin türünün de milletvekilliğinde etkili olduğu sonucuna da ulaşılmıştır; çünkü hukuk fakültesi mezunu olan kişilerin sayısı diğer eğitim türü gruplarına göre fazladır bununla birlikte, siyaset bilimi eğitimi alan kişilerin oranı yüksek olması gerekirken düşüktür bu durumda bu görevin yapılmasında siyaset alanında eğitim almanın önemli bir durum olmadığını göstermektedir. En az sayıda milletvekili bulunan eğitim grubu ise mimarlar ve mühendislerdir. Bu bağlamda sosyal bilimcilerin parlamentoya kadınlar bazında 27. dönemde çoğunlukta olduklarını söylemek mümkündür. Meclisteki kadın milletvekillerinin medeni durumlarına bakıldığında ise oran olarak evli olan kişilerin açık ara önde oldukları görülmektedir. Türkiye'de bazı

bölgelerde kendi yöresinden olmayan milletvekili adaylarına sıcak bakılmamakta ve sandıkta da tepki gösterilmektedir. İyi Parti dışındaki mecliste grubu olan siyasi partilerin oransal olarak çoğunluğu kendi memleketlerinden aday olarak gösterilmiş ve milletvekili seçilmişlerdir. Beş siyasi partinin yüz kadın milletvekilinden kendi memleketlerinde aday olmayanların sayısı da oranı da yirmi dokuzdur. Bir başka göstergemiz olan siyasi partilerin kadın milletvekillerinin partiye göre en çok hangi bölge bazında seçildikleri ve en fazla kadın milletvekilinin hangi bölgede olduğunu ele aldığımızda ise aslında siyasi partilerin genel olarak belirli bölgelerde daha fazla yoğunlaştığını görebiliriz. Halkların Demokratik Partisi'nin Doğu'daki illerden meclise vekil göndermesi ve Karadeniz'den hiç kadın milletvekilinin olmaması sonuçlarımızdan bir tanesidir. Milliyetçi Hareket Partisi'nin Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nden seçilmiş olan kadın milletvekilinin bulunmuyor olması da farklı bir sonuçtur. İktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin genel olarak her bölgede kadın milletvekilinin bulunuyor olması bu durumun sonucunun da aslında hem oy oranı olarak yüksek oy almış olmasının hem de Türkiye'de genel kabul görmüş olmasının etkisi bulunmaktadır. Son olarak kadın siyasi elitlerin 27. dönemde ele alınan elit türleriyle ilişkilendirildiğinde, halkı yönetenlerin kişi olarak az oldukları fakat karar almada halka yani çoğunluğa daha yetki sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Kadın milletvekillerinin ise partiler düzeyinde daha fazla genel yapı itibariyle daha az sosyolojik açıdan benzerlik gösterdiği görülmektedir. Aslında genel olarak siyasetteki temsil olarak ne cinsiyet bazında ne de diğer göstergeler bağlamında eşitlik olmadığını söylemek mümkündür çünkü belirli bir yaş grubu eğitim düzeyi bir eğitim türüne mensubiyet gibi faktörler ve erkek egemen bir meclis görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adalet ve Kalkınma Partisi, (2021). ‘‘<https://www.akparti.org.tr/media/279929>.’’
- Albertoni, Ettore. (1987). *Mosca and The Theory of Elitism*, Translation By Paul Goodrick, Basil Blackwell. Oxford.
- Almond, Gabriel., ve Verba, Sidney. (1989). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. California. USA: SAGE Publication, Inc.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi. (2004). *Milliyetçi Hareket Partisi*. Cilt 16, İstanbul, Ana Yayıncılık.
- Aron, Raymond. (1976) *Demokrasi ve Totalitarizm*. Çev: Vahdi Hatay, Kültür Bakanlığı İstanbul: Kültür Eserleri: 3.
- Arslan, Durmuş, Ali. (2007). *Elit sosyolojisi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Bora, Tanıl ve Can, Kemal.(2009). *Devlet Ocak Dergah*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bottomore, Thomas, Burton. (1997). *Seçkinler ve toplum*. Ankara: Gündoğan.
- Carlton, Eric. (1996). *The Few and The Many: A Typology of Elites*, Scolar Press, Vermont.

Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923 – 2000. (2002) Cilt 3 / 1961 – 1980, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923 – 2000. (2002) Cilt 4 / 1981 – 2000, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Cumhuriyet Halk Partisi, (2021). “<https://www.chp.org.tr/haberler/chp-tarihi>.”

Dahl, Robert. (1961). *Yönetici Elit Modelinin Bir Kritiği*, Çev: Deniz Baykal, AÜSBF Dergisi, C: XVI, No: 2.

Dahl, Robert. (1996) *Demokrasi ve Eleştirileri*, Çev: Levent Köker, Ankara: Yetkin Yayınları.

Daver, Bülent. (1993) *Siyaset Bilimi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Eryılmaz, Bilal. (2013), *Bürokrasi ve Siyaset*. İstanbul: Alfa Yayınları, s. 55-59.

Giddens, Anthony (1999), *İleri Toplumların Sınıfsal Yapısı*, Çev: Ömer Baldık, İstanbul: Biray Yayınları.

Halkların Demokratik Partisi, (2021). “(<https://www.hdp.org.tr/tr/parti-tuzugu/10/>).”

Kapani, Münici. (2003). *Politika Bilimine Giriş*, İstanbul: Bilgi Yayınları.

Karpat, Kemal. (2015). *Türk Siyasi Tarihi*, 6. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.

Kışlalı, Ahmet, Taner. (1997). *Siyaset Bilimi*, Ankara: İmge Yayınevi.

Lerner, Robert, Stanley Rothman and Althea K. Nagai (1996) *American Elites*, Yale University Press, New Haven and London.

Mills, Wright. (1963). *Power, Politics and People*. Oxford University Press, New York.

Mills, Wright. (1974). *İktidar Seçkinleri*. Çev: Ünsal Oskay, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Özdemir, Zeki. (2007). “1965-1969 Yılları Arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi”, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Master Tezi.

Parry, Geraint. (1993). *Elite Theory and Democracy*, Ralph Young and Chris Binns (Ed.), *Introducing Government: A Reader*, Manchester And New York.

Popper, Karl. (1998). *Açık Toplum ve Düşmanları*, Çev: Mete Tuncay, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Rustow, Dankwart. (1966). *The Study of Elites: Who's, Who, When, And How*, World Politics.

Sala, Bedir. (2009). “Türkiye’de seçkin sınıflar ve siyasal yapı”. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Sartori, Giovanni. (1977). *Demokrasi Kuramı*, Çev: Deniz Baykal, Tsiyd, Nkara.

Schmidt, Monfred. (2001). *Demokrasi Kuramlarına Giriş*. Çev: Emin Köktaş, Ankara: Vadi Yayınları.

Schumpeter, Joseph. (1967). *Kapitalizm Sosyalizm Demokrasi*, Çev: Tınaz R., İstanbul: Varlık Yayınları.

- Turhan, Mehmet. (1991). *Siyasal Elitler*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- TBMM, (2021) ‘https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.liste’
- Vergin, Nur. (2003). *Siyasetin Sosyolojisi*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- William, Henry. (1994). *In Defense Of Elitism*, Doubleday, New York.
- Yayla, Atilla (2002). *Liberalizm*, Ankara: Liberte Yayınları.